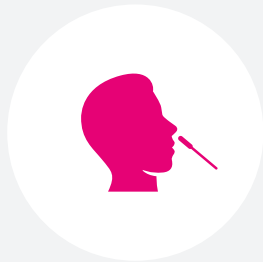

Rijksoverheid

Pilots risicogericht grootschalig testen

Eindadvies begeleidingscommissie

Advies 5: overkoepelend advies Risicogericht Grootschalig Testen

Begeleidingscommissie Grootschalig Risicogericht Testen

April 2021

De overheid heeft onderzocht hoe grootschalig risicogericht testen kan worden ingezet bij de bestrijding van het coronavirus. Hiertoe zijn vier pilots ingericht en is gedurende de periode van december 2020 tot maart 2021, in de gemeenten Lansingerland, Bunschoten en Dronten en het stadsdeel Charlois in Rotterdam, verkend hoe grootschalig risicogericht testen kan worden ingezet bij de bestrijding van het Coronavirus. Het overkoepelende doel van alle pilots was meer zicht te krijgen op het virus en op de test-, quarantaine- en isolatiebereidheid door op grote(re) schaal proactief te testen en wat grootschalig risicogericht testen vraagt van de uitvoering. Dit naast het reguliere beleid, waarbij mensen opgeroepen worden om zich met klachten of contact met een besmet persoon te laten testen. Voor een gedetailleerde beschrijving van de verschillende pilots en de hieruit volgende resultaten, zie 'synthese pilots risicogericht grootschalig testen' en de rapporten die hieraan ten grondslag liggen.

Advies 5: inzet risicogericht grootschalig testen

In dit advies geeft de begeleidingscommissie haar finale advies aangaande de inzet van grootschalig risicogericht testen in de bestrijding van het Coronavirus. Hierbij maakt zij als eerste de kanttekening dat de adviezen moeten worden beschouwd in de context van een snel veranderende wereld waar andere vormen van testen steeds meer onderzocht en ingevoerd zullen worden. Daarnaast stelt de commissie voor om de naam grootschalig risicogericht testen te wijzigen in risicogericht grootschalig testen. De volgorde van de benaming doet daarmee recht aan de volgorde van het instrument: de start is vanuit de urgentie, te weten het signaleren van een verhoogd risico in een bepaald gebied en/of situatie.

Advies: risicogericht grootschalig testen als aanvullend instrument voor GGD'en

De pilots laten zien dat risicogericht grootschalig testen een aanvulling kan zijn op de bestaande regionale corona-aanpak van GGD'en. De commissie adviseert dan ook om risicogericht grootschalig testen als extra instrument toe te voegen aan de bestaande toolbox van GGD'en en inzet te overwegen in situaties waar sprake is van urgentie. Hierbij kan worden gedacht aan een uitbraak, hoge infectiedruk of het vermoeden van een sterke stijging hiervan. Signalen van urgentie kunnen zijn een uitbraak met een nieuwe, besmettelijkere mutatie van het virus, kwetsbare groepen die zich beperkt laten testen en/of een stijging van de hoeveelheid coronavirus in het rioolwater dat gecorreleerd is met de infectiedruk. Anderzijds is niet voor elke urgente situatie grootschalig testen de geschikte aanpak.

Aangaande de inzet van risicogericht grootschalig testen adviseert de commissie om geen (wetenschappelijk) onderzoek dat extra handelingen of afstemming vergt, te koppelen aan de teststrategie. Zij adviseert om voort te borduren op de geleerde lessen van de pilots om zo de helderheid van communicatie, snelheid en flexibiliteit van het instrument zo optimaal mogelijk te benutten.

De commissie geeft de volgende twee overkoepelende adviezen om vast te stellen of en hoe risicogericht grootschalig testen van toegevoegde waarde kan zijn – als zijnde voorwaarden voordat het instrument kan worden ingezet - in de bestrijding van het coronavirus.

1. Afweging proportionaliteit en subsidiariteit

De commissie adviseert dat vóórdat risicogericht grootschalig testen wordt ingezet er een zorgvuldige afweging wordt gemaakt op basis van de proportionaliteit (kosten versus baten) en de subsidiariteit (is grootschalig testen het geëigende middel?). De kosten (in brede zin) en baten rondom risicogericht grootschalig testen zijn context-specifiek en zullen daarom per situatie in kaart moeten worden gebracht en moeten worden afgewogen. De commissie benadrukt dat dit de context in brede zin betreft, inclusief de maatschappelijke situatie met bijvoorbeeld haar economisch kwetsbare regio's en onderwijssettingen. Zij adviseert om een integraal afwegingskader hiervoor aan te houden.

Risicogericht grootschalig testen vraagt vele middelen en inspanningen van zowel a) de vele betrokken partijen als b) de mensen die gevraagd worden zich te laten testen. Uit de pilots blijkt dat deze manier van testen minder (kosten)effectief is bij een lage infectiedruk. De commissie adviseert daarom om het instrument enkel in te zetten als de regionale GGD van mening is dat er een aanleiding –indicatie van urgentie – is om het instrument in te zetten.

2. Flexibel en slagvaardig instrument: vereist flexibele en slagvaardige organisatie en duidelijke doelstelling, kaders en scope

Risicogericht grootschalig testen is een flexibel instrument. De commissie adviseert dat de invulling van de aanpak af hangt van het signaal dat de GGD constateert en de hieruit volgende doelstelling. Zij adviseert met klem dat de doelstelling, organisatorische, juridische en ethische kaders helder zijn op het moment dat het instrument wordt ingezet.

De inzet van het instrument vereist slagvaardigheid en flexibiliteit van de betrokken organisaties. Bestuurlijk draagvlak en duidelijkheid in rollen en verantwoordelijkheden is daarom essentieel. Het is in bepaalde situaties denkbaar dat een crisisorganisatie vereist is. De commissie adviseert dan ook om zorg te dragen dat beleidsprocessen het snel handelen niet in de weg staan.

Additioneel: Handvatten die kunnen bijdragen aan de opzet en uitvoering van risicogericht grootschalig testen

De commissie adviseert om gebruik te maken van de lessen en voorbeelden die voortkomen uit de pilots. Zij benadrukt hier in het bijzonder de volgende drie lessen:

1. Het vergroten van de testbereidheid kan bereikt worden door het laagdrempelig aanbieden van testen. Dit betreft onder meer een testlocatie op loop- en/of fietstand, mogelijkheden om te testen zonder afspraak en zo mogelijk inzet van weinig invasieve testmethoden. Welke aanpak het meest passend is, is afhankelijk van, en moet bepaald worden door, de karakteristieken van de gemeenschap waarin getest gaat worden.
2. Naast de urgentie vanuit de infectieziektebestrijding waarvan sprake moet zijn om risicogericht grootschalig testen in te zetten, dient de urgentie ook gezien en gevoeld te worden door de inwoners van het betreffende gebied. De pilots leren dat een hoge opkomst niet vanzelfsprekend is en dat het zien en voelen van de urgentie waarom risicogericht grootschalig getest wordt zeer waarschijnlijk bijdraagt aan een hogere opkomst.
3. Communicatie is daarmee, en met alle voorgenoemde punten, een belangrijk en integraal onderdeel van risicogericht grootschalig testen. Eerlijke, volledige en transparante communicatie van een heldere en eenduidige boodschap zijn cruciaal. De commissie adviseert om de inbreng van mensen die van betekenis zijn in en voor de betreffende gemeenschap (sleutelfiguren, lokale helden) vroegtijdig te betrekken in de vormgeving van de communicatie en uitvoering zodat de aanpak aansluit bij de inwoners van het gebied waar risicogericht grootschalig getest gaat worden.

Advies 6: overkoepelend advies Risicogericht Grootschalig testen in de komende jaren

Begeleidingscommissie Grootschalig Risicogericht Testen

April 2021

De overheid heeft onderzocht hoe grootschalig risicogericht testen kan worden ingezet bij de bestrijding van het coronavirus. Hiertoe zijn vier pilots ingericht en is gedurende de periode van december 2020 tot maart 2021, in de gemeenten Lansingerland, Bunschoten en Dronten en het stadsdeel Charlois in Rotterdam, verkend hoe grootschalig risicogericht testen kan worden ingezet bij de bestrijding van het Coronavirus. Het overkoepelende doel van alle pilots was meer zicht te krijgen op het virus en op de test-, quarantaine- en isolatiebereidheid door op grote(re) schaal proactief te testen en wat grootschalig risicogericht testen vraagt van de uitvoering. Dit naast het reguliere beleid, waarbij mensen opgeroepen worden om zich met klachten of contact met een besmet persoon te laten testen. Voor een gedetailleerde beschrijving van de verschillende pilots en de hieruit volgende resultaten, zie 'synthese pilots risicogericht grootschalig testen' en de rapporten die hieraan ten grondslag liggen

Advies 6: toekomstig risicogericht grootschalig testen bij epi- en pandemieën

In dit advies geeft de begeleidingscommissie overkoepelende adviezen voor risicogericht grootschalig testen; dit geldt niet alleen voor SARS-CoV-2, maar ook voor micro-organismen met een vergelijkbare dynamiek als SARS-CoV-2. De conclusies voortkomend uit de pilots zijn namelijk ook waardevol voor epi- en pandemieën in de komende jaren. Hierbij is de dynamiek van een eventueel volgend micro-organisme – zoals de besmettelijkheid en ziektelast – leidend om te bepalen of de inzet van risicogericht grootschalig testen van meerwaarde is.

Advies: Heldere doelstelling en duidelijke communicatie hiervan- gekoppeld aan de urgentie

Risicogericht grootschalig testen is een flexibel instrument dat op verschillende manieren kan worden ingezet. Als gevolg is het cruciaal om aan de voorkant een duidelijke doelstelling vast te stellen op basis van de urgentie die aanleiding is voor de inzet van het instrument. Er zijn twee primaire opties om het instrument in te zetten: 1) Het zicht krijgen op de verspreiding van het virus (inclusief haar mutaties) en 2) (ook) bijdragen aan bestrijding van het virus. De commissie adviseert dan ook dat een GGD – zodra zij van mening is dat inzet van het instrument nodig is in het kader van infectieziektebestrijding – aan de voorkant een heldere doelstelling formuleert om vervolgens een aanpak te kunnen ontwikkelen en te implementeren die aansluit bij de doelstelling.

De commissie adviseert om deze doelstelling vervolgens helder te communiceren naar de doelgroepen/inwoners die de GGD beoogd te bereiken. Ook dienen de implicaties van het

risicogericht grootschalig testen helder en volledig (zowel voordelen als eventuele nadelen) gecommuniceerd te worden. Het gevoel van urgentie waarom risicogericht grootschalig testen wordt ingezet – en de mogelijke bijdrage hiervan aan het bestrijden van het virus – dient namelijk ook ervaren te worden door deze doelgroepen/inwoners. Als dat niet het geval is zullen zij niet in groten getale deelnemen, waardoor de opbrengst van de inzet van het instrument beperkt zal zijn.

Advies: een crisissituatie vereist een crisisorganisatie

Een crisissituatie vereist een crisisorganisatie. Cruciaal voor de inzet van risicogericht grootschalig testen is dat – zodra een GGD van mening is dat inzet van het instrument nodig is in het kader van infectieziektebestrijding – betrokken organisaties gaan fungeren als een crisisorganisatie.

De commissie adviseert dat het besluit over de inzet van het instrument als een 'lean' proces is ingericht, waarbij 1) het probleem (de urgentie) wordt vastgesteld (GGD), 2) beoordeeld wordt of risicogericht grootschalig testen een oplossing is (GGD), 3) de inzet haalbaar wordt bevonden (materiaal, menskracht en financiën) en alle betrokken stakeholders akkoord zijn en 4) de uitvoering start. Hierbij dient snel maar ook zorgvuldig handelen mogelijk te zijn en centraal te staan. De commissie adviseert om organisatorische en juridische structuren helder te hebben zodat in het geval dat een GGD dit nodig acht, gebruik kan worden gemaakt van de beleidsinstrumenten die voor noodsituaties gelden. Daarbij adviseert de commissie dat organisaties bereid zijn om in dergelijke situaties een zeker risico te nemen door het snel laten escaleren naar op dat moment noodzakelijk geachte maatregelen en hierover aan de voorkant helder te communiceren naar alle betrokken organisaties en inwoners. Hierbij moet zeker overwogen worden van gebaande paden af te wijken.

Om hier zoveel als mogelijk op voorbereid te zijn adviseert de commissie om het inzetten van dit instrument op te nemen in regionale infectieziektecrisis-oefeningen.

Advies: breng in kaart welke juridische en ethische kaders van toepassing zijn

De commissie adviseert om het wettelijk handelingskader voor risicogericht grootschalig testen eenduidig te maken zodat dit duidelijk is bij een toekomstige inzet van het instrument en deze niet belemmerd of vertraagd wordt. Zij adviseert om de beschrijving van deze kaders in de komende maanden gereed te hebben en vervolgens ook breed beschikbaar te maken door onder meer plaatsing op het GGD-GHOR Nederland platform.

Advies: inzet vergt analyse en afweging van proportionaliteit en subsidiariteit instrument

Een proportionaliteits- en subsidiariteitsanalyse staat centraal in de afweging om risicogericht grootschalig testen als instrument in te zetten voor een toekomstig micro-organisme met een vergelijkbare dynamiek als SARS-CoV-2. De commissie vraagt in brede zin aandacht voor de afweging tussen positieve en negatieve implicaties van risicogericht grootschalig testen voordat dit

instrument ingezet wordt. Het gaat niet alleen om medisch-virologische, maar ook om maatschappelijke, sociologische, bestuurlijke en financiële implicaties. Zij adviseert om deze discussie aan de voorkant te voeren om tot een weloverwogen afweging te komen, waarbij de hierboven genoemde doelstelling ook cruciaal is.